

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Λεβισιανού Αγγελικής που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΕΑΠ

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ,
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Διπλωματική Εργασία

#glam as you are: Φύλο και σεξουαλικότητα στον ερασιτεχνικό αθλητισμό. Η περίπτωση της ΛΟΑΤΚΙ+/ συμπεριληπτικής ομάδας ράγκμπι “Κένταυροι Αθηνών.”

Αγγελική Λεβισιανού

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μιμήνα Πατεράκη

Πάτρα, Ιούλιος 2022

#glam as you are: Φύλο και σεξουαλικότητα στον ερασιτεχνικό αθλητισμό. Η περίπτωση της ΛΟΑΤΚΙ+ / συμπεριληπτικής ομάδας ράγκμπι “Κένταυροι Αθηνών.”

Αγγελική Λεβισιανού

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μιμήνα Πατεράκη

Μέλος Σ.Ε.Π. ΕΑΠ

Συνεπιβλέπων Καθηγητής:

Μανόλης Τζανάκης

Αν. Καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας

Παν. Κρήτης-Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Πάτρα, Ιούλιος 2022

Περίληψη

Η σχέση φύλου/σεξουαλικότητας και αθλητισμού ήταν ένα ζήτημα που ως την δεκαετία του 1980 έμεινε στο περιθώριο της μελέτης των κοινωνικών επιστημών. Σταδιακά στο εξωτερικό και με την επίδραση των φεμινιστικών θεωριών η έρευνα στράφηκε αρχικά στο δίπολο άντρας/γυναίκα και στις σχέσεις εξουσίας που αναπτύσσονται σε ένα πεδίο που χαρακτηρίζεται κατά βάση «αντρικό». Με την νέα χιλιετία παρατηρείται η όλο και πιο εντατική ενασχόληση με το ερευνητικό πεδίο της αλληλεπίδρασης του σεξουαλικού προσανατολισμού με τον αθλητισμό ακόμα και πέρα από την άμεση ταυτοποίησή με το φύλο θέτοντας στο επίκεντρο την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Στην Ελλάδα η απουσία παρόμοιων ερευνών καθώς και η διάχυτη αντίληψη περί γενικευμένων ομοφοβικών στάσεων και πρακτικών γέννησε μια πληθώρα ερωτημάτων σχετικά με την ύπαρξη και την θέση των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στον αθλητισμό.

Η δημιουργία της ερασιτεχνικής ομάδας ράγκμπι Κένταυροι Αθηνών RFC ως η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια ΛΟΑΤΚΙ+ αθλητικής συσσωμάτωσης, στην Ελλάδα αποτέλεσε το έναυσμα για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας που αφορά τις νοηματοδοτήσεις του όρου «συμπερίληψη» στον ερασιτεχνικό αθλητισμό. Με εργαλεία την επιτόπια έρευνα και την συμμετοχική παρατήρηση μελετώνται οι λόγοι συμμετοχής στην „αντρική ομάδα“, η οποία αυτοχαρακτηρίζεται ως συμπεριληπτική, ΛΟΑΤΚΙ+ αλλά και ετερόφυλων ατόμων. Κεντρικό ρόλο στην ανάλυση διαδραματίζει η μελέτη των όψεων της αρρενωπότητας όπως αυτές αναδεικνύονται στο συγκεκριμένο κοινωνικό πεδίο μέσα από την αλληλεπίδραση των μελών αλλά και τις σχέσεις με άλλες ομάδες. Ως θεωρητικό υπόβαθρο χρησιμοποιείται κυρίως η θεωρία των συμπεριληπτικών αρρενωποτήτων που έχει διατυπωθεί από τον κοινωνιολόγο Eric Anderson με ευρεία χρήση την τελευταία δεκαετία στην μελέτη συμπεριληπτικών ομάδων. Στόχος αποτελεί η μελέτη των ορίων μιας θεωρίας με εφαρμογή στον αγγλόφωνο δυτικό κόσμο μέσα στις ιδιαιτερότητες του ελληνικού πλαισίου αλλά και ταυτόχρονα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Μέσα από την έρευνα αποτυπώνονται τα όρια μιας απόπειρας συμπερίληψης, τα εμπόδια που προκύπτουν καθώς και οι προοπτικές που δύναται να έχει μια άλλη θεώρηση των λειτουργιών του αθλητισμού, που προτάσσει μορφές ορατότητας και αντίστασης.

Λέξεις – Κλειδιά

αρρενωπότητες, συμπερίληψη, σεξουαλικότητα, ορατότητα, αντίσταση, επιτελεστικότητες

#glam as you are: gender and sexuality in grassroots sport. The case of LGBTQ+-inclusive rugby team “Athenian Centaurs RFC.”

«Angeliki Levisianou»

Abstract

The relation between gender and sexuality and sport was a sociologically understudied subject until the 1980s globally. Under the effect of the feminist theories, research was gradually focused initially on the binary man/woman and the power relations which develop to a field that has been characterized mainly as masculine. In the new millennium we can observe a significant growth in the research regarding interaction between sexuality and sport that spans even beyond its direct identification with gender. In that way the LGBTQ+ community emerged to the foreground. In Greece the lack of similar research as well the wide perception about the significant presence of homophobic views and social practices brought several questions concerning the existence and position regarding the connection of LGBTQ+ community with sporting activities.

The grassroots rugby team Athenian Centaurs RFC being the first organized LGBTQ+-inclusive sport initiative in Greece became the motive for researching on the meanings of the term “inclusivity” in amateur sport. Applying field research and participant observation we are investigating the reasons for joining the “male” team, which is self-characterized as inclusive concerning mainly LGBTQ+ and heterosexual identities. The study of different masculinities and the ways they act in the specific social field through the interaction of the members as well as the contact with the other teams is the principal subject of the analysis. The theoretical tool that is mainly used is the theory of inclusive masculinities that is developed by the sport sociologist Eric Anderson and is widely used in the last decade regarding inclusive teams’ research. The main goal is establishing the framework of a theory which is applied on the Anglo-American Western World within the special circumstances of the Greek context and at the same time influenced by globalization. Furthermore, the various problems that emerge as well as the potential of establishing an alternative perception of sport through visibility and resistance become important elements in the study.

Keywords

masculinities, inclusivity, sexuality, identity, performativities, visibility, resistance

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Anderson, E. (2002). Openly Gay Athletes. *Gender & Society*, 16(6), 860–877. <https://doi.org/10.1177/089124302237892>

Anderson, E. (2005). *In the game: gay athletes and the cult of masculinity*. State University Of New York Press.

Anderson, E. (2008). “I Used to Think Women Were Weak”: Orthodox Masculinity, Gender Segregation, and Sport. *Sociological Forum*, 23(2), 257–280. <https://doi.org/10.1111/j.1573-7861.2008.00058.x>

Anderson, E. (2009). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. Routledge.

Anderson, E., & McGuire, R. (2010). Inclusive masculinity theory and the gendered politics of men’s rugby. *Journal of Gender Studies*, 19(3), 249–261. <https://doi.org/10.1080/09589236.2010.494341>

Anderson, E. (2011). The Rise and Fall of Western Homophobia. *Journal of Feminist Scholarship*, 1(1), 80–94. <https://digitalcommons.uri.edu/jfs/vol1/iss1/16>

Anderson, E., & White, A. (2017). *Sport, Theory and Social Problems*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315515816>

Atkinson, M. (2019). Sport and Risk Culture. *Research in the Sociology of Sport*, 5–21. <https://doi.org/10.1108/s1476-285420190000012002>

Bacon, Jen. (2003). Getting the story straight: Coming out narratives and the possibility of a cultural rhetoric. *World Englishes*. 17. 24249 - 258. 10.1111/1467-971X.00098.

Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Polity Press.

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4th ed.). Oxford University Press

Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Routledge.

[Burstyn, V. \(1999\). The rites of men: Manhood, politics and the culture of sport. Toronto: University of Toronto Press.](#)

- Carter, N. (2006). *The football manager: a history*. London: Routledge
- Cavalier, E. (2014). I don't "look gay": Different disclosures of sexual identity in men's, women's, and co-ed sport. In J. Hargreaves & E. Anderson (Eds.), *Routledge handbook of sport, gender and sexuality* (pp. 300–308). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Channon, A., & Matthews, C. R. (2015). "It is what it is": masculinity, homosexuality, and inclusive discourse in mixed martial arts. *Journal of homosexuality*, 62(7), 936–956. <https://doi.org/10.1080/00918369.2015.1008280>
- Christofidou, A. (2021). Men and masculinities: a continuing debate on change. *NORMA*, 16(2), 81–97. <https://doi.org/10.1080/18902138.2021.1891758>
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Stanford University Press.
- Connell, R. and Connell, R. (2000). *The Men and the Boys*. California: University of California Press.
- Connell, R.W. (2005). *Masculinities*. University Of California Press. .
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19(6), 829–859. <http://www.jstor.org/stable/27640853>
- Curry, T. J. (1993). A Little Pain Never Hurt Anyone: Athletic Career Socialization and the Normalization of Sports Injury. *Symbolic Interaction*, 16(3), 273–290. <https://doi.org/10.1525/si.1993.16.3.273>
- Davison, K., & Frank, B. (2007). *Sexualities, genders, bodies and sport: changing practices of inequity*. Aran.library.nuigalway.ie; Oxford University Press Canada. <http://hdl.handle.net/10379/5146>
- De Boise, S. (2014). Learning to be Affected: Masculinities, Music and Social Embodiment. *Sociological Research Online*, 19(2), 1–15. <https://doi.org/10.5153/sro.3274>
- Donaldson, M. (1993). What is hegemonic masculinity? *Theory and Society*, 22(5), 643–657. <https://doi.org/10.1007/bf00993540>
- Drury, S. (2014). Transgressing hetero (/homo) normativity and transforming sport?. *Routledge handbook of sport, gender and sexuality*, 309.
- Dunning, E. (1986). Sport as a Male Preserve: Notes on the Social Sources of Masculine

Identity and its Transformations. *Theory, Culture & Society*, 3(1), 79–90. <https://doi.org/10.1177/0263276486003001007>

Elling, A., de Knop, P., & Knoppers, A. (2003). Gay/Lesbian Sport Clubs and Events. *International Review for the Sociology of Sport*, 38(4), 441–456. <https://doi.org/10.1177/1012690203384005>

Hande Eslen-Ziya & Yasin Koc (2016): Being a gay man in Turkey: *internalised sexual prejudice as a function of prevalent hegemonic masculinity perceptions*, Culture, Health & Sexuality, DOI: 10.1080/13691058.2015.1133846

Foucault, M. (1990). *The history of sexuality. Volume I, An introduction*. New York Vintage Books.

Gard, M., & Meyenn, R. (2000). Boys, Bodies, Pleasure and Pain: Interrogating Contact Sports in Schools. *Sport, Education and Society*, 5(1), 19–34. <https://doi.org/10.1080/135733200114415>

Gaston, L., & Dixon, L. (2019). A want or a need? Exploring the role of grassroots gay rugby teams in the context of inclusive masculinity. *Journal of Gender Studies*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/09589236.2019.1621158>

Georgiou, Y. S., Patsantaras, N., & Kamberidou, I. (2018). Homophobia predictors—A case study in Greece: heterosexual physical education student attitudes towards male and female homosexuality. *Journal of Physical Education and Sport*, 18, 1209–1216. DOI:10.7752/jpes.2018.s2180

Giulianotti, R. (2009). Risk and Sport: An Analysis of Sociological Theories and Research Agendas. *Sociology of Sport Journal*, 26, 540–556.

Hamdi, N., Lachheb, M., & Anderson, E. (2016). Masculinity, homosexuality and sport in an Islamic state of increasing homophobia. *Journal of Gender Studies*, 26(6), 688–701. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1155979>

Hammersley, M. (1992). *What's wrong with ethnography?* Routledge.

Hartmann-Tews, I., Menzel, T., & Braumüller, B. (2020). Homo- and transnegativity in sport in Europe: Experiences of LGBT+ individuals in various sport settings. *International Review for the Sociology of Sport*, 101269022096810. <https://doi.org/10.1177/1012690220968108>

Hekma, G. (1998). "As Long as They Don't Make an Issue of It" *Journal of Homosexuality*, 35(1), 1–23. https://doi.org/10.1300/j082v35n01_01

Ibson, J.(2002). *Picturing men: A century of male relationships in everyday life*. Washington, DC: Smithsonian Books.

Jarvis, N. (2013). The inclusive masculinities of heterosexual men within UK gay sport clubs. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(3), 283–300. <https://doi.org/10.1177/1012690213482481>

Kimmel (1994). Masculinity as Homophobia: Fear, Shame, and Silence in the Construction of Gender Identity', in Stephen Whitehead and Frank Barrett (eds) *The Masculinities Reader*, pp. 266–187. Cambridge: Polity

Krane, V. (2001). We Can Be Athletic and Feminine, But Do We Want To? Challenging Hegemonic Femininity in Women's Sport. *Quest*, 53(1), 115–133. <https://doi.org/10.1080/00336297.2001.10491733>

Krüger, A. (1999). The homosexual and homoerotic in sport. In J. Riordan and A. Krüger (Eds.), *The international politics of sport in the twentieth century* 191-216. London, E and FN Spon

Madden, E. (2013). Get Your Kit On: Gender, Sexuality, and Gay Rugby in Ireland. *Éire-Ireland*, 48(1-2), 246–281. <https://doi.org/10.1353/eir.2013.0005>

Manley, E., Levitt, H., & Mosher, C. (2007). Understanding the Bear Movement in Gay Male Culture. *Journal of Homosexuality*, 53(4), 89–112. <https://doi.org/10.1080/00918360802103365>

McCormack M. (2011). Mapping the Terrain of Homosexually-Themed Language, *Journal of Homosexuality*, 58:5, 664-679, <https://doi.org/10.1080/00918369.2011.563665>

McCormack, M., & Anderson, E. (2014). Homohysteria: Definitions, Context and Intersectionality. *Sex Roles*, 71(3-4), 152–158. <https://doi.org/10.1007/s11199-014-0401-9>

McCormack, M., Wignall, L., & Morris, M. (2016). Gay guys using gay language: friendship, shared values and the intent-context-effect matrix. *The British Journal of Sociology*, 67(4), 747–767. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12203>

Messner, M. A. (1992). *Power at play : sports and the problem of masculinity*. Beacon Press.

- Miller, T. (2001) *Sportsex*. Philadelphia: Temple University Press
- Muir, K. B., & Seitz, T. (2004). machismo, misogyny, and homophobia in a male athletic subculture: a participant-observation study of deviant rituals in collegiate rugby. *Deviant Behavior*, 25(4), 303–327. <https://doi.org/10.1080/01639620490267294>
- Muir, K., Anderson, E., Parry, K. D., & Letts, D. (2021). The Changing Nature of Gay Rugby Clubs in the United Kingdom. *Sociology of Sport Journal*, 1–8. <https://doi.org/10.1123/ssj.2021-0024>
- Piedra, J., García-Pérez, R. & Channon, A.G.(2017). Between Homophobia and Inclusivity: Tolerance Towards Sexual Diversity in Sport. *Sexuality & Culture* 21(4), 1018–1039 <https://doi.org/10.1007/s12119-017-9434-x>
- Price, M., & Parker, A. (2003). Sport, Sexuality, and the Gender Order: Amateur Rugby Union, Gay Men, and Social Exclusion. *Sociology of Sport Journal*, 20(2), 108–126. <https://doi.org/10.1123/ssj.20.2.1080>
- Pronger, B. (2000). ‘Homosexuality and sport: who’s winning?’ In J. McKay, M. Messner and D. Sabo D (eds.) *Masculinities, Gender Relations, and Sport*. London: Sage Publications, pp. 222-244.
- Ralph, B., & Roberts, S. (2019). Theories of Men and Masculinity, and Their Ability to Account for Positive Change. *The Palgrave Handbook of Masculinity and Sport*, 19–38. https://doi.org/10.1007/978-3-030-19799-5_2
- Richardson, D. (2010). Youth masculinities: compelling male heterosexuality. *The British Journal of Sociology*, 61(4), 737–756. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2010.01339.x>
- Schensul, J. J., & LeCompte, M. D. (2013). *Essential ethnographic methods: A mixed methods approach* (2nd edition). AltaMira Press.
- Segal, L. (1993). Changing men: Masculinities in context. *Theory and society*, 625-641.
- Silva, F. I. C. da, & Almeida, D. M. F. de. (2020). MASCULINIDADES NO ESPORTE: O CASO DO RUGBY. *Movimento (ESEFID/UFRGS)*, 26, e26041. <https://doi.org/10.22456/1982-8918.94214>

Symons, C. (2007) .*Challenging homophobia and heterosexism in sport : the promise of the Gay Games*. In: Sport and Gender Identities: Masculinities, femininities and sexualities. Aitchison, Cara Carmichael, ed. Routledge, New York, USA, pp. 140-159.

Vilanova, A., Soler, S., & Anderson, E. (2018). Examining the experiences of the first openly gay male team sport athlete in Spain. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(1), 22–37. <https://doi.org/10.1177/1012690218780860>

Wellard, I. (2012). *Sport, masculinities and the body*. Routledge

White, A., & Robinson, S. (2016). Boys, Inclusive Masculinities and Injury: Some Research Perspectives. *Boyhood Studies*, 9(2). <https://doi.org/10.3167/bhs.2016.090206>

Wignall, L., & Morris, M. (2016). Gay guys using gay language: friendship, shared values and the intent-context-effect matrix. *The British journal of sociology*, 67 4, 747-767

Williams, R. (1961). *The Long Revolution*. Columbia University Press. <https://doi.org/10.7312/will93760>.

Wright, J. and Clarke, G. (1999) Sport, the media and the construction of compulsory heterosexuality: a case study of women's rugby union. *International Review for the Sociology of Sport*, 34(3): 227- 243.

Yannakopoulos, Kostas. (2010). Cultural meanings of loneliness: Kinship, sexuality and (homo)sexual identity in contemporary Greece. *Journal of Mediterranean Studies*. 18. 265-282.

Βιβλιογραφικές αναφορές ελληνικές

Douglas M.(2006), *Καθαρότητα και κίνδυνος Μια μελέτη των εννοιών της μιαιρότητας και του ταμπού* μτφ Αίγλη Χατζούλη, Αθήνα Πολύτροπον

Αθανασίου,Α (2009), «Επιτελεστικές αναταράξεις: Για μια ποιητική της έμφυλης ανατροπής», επίμετρο στο Judith Butler, *Αναταραχή Φύλου: Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*, μτφρ. Γιώργος Καράμπελας, εισαγωγή και επιστημονική επιμέλεια Βενετία Καντσά. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σ. 217-227

Αθανασοπούλου, Λ. (2020). Η έμφυλη διάσταση στην προπονητική της καλαθοσφαίρισης στην Ελλάδα. ΕΑΠ, Πάτρα 2020.

Αποστολέλλη, Ά & Χαλκιά, Α. (2012). *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα ΛΟΑΤΚ πολιτικές στην Ελλάδα*, Πλέθρον

Γιαννακόπουλος Κ. (2001), 'Ανδρική ταυτότητα, σώμα και ομόφυλες σχέσεις: μια προσέγγιση του φύλου και της σεξουαλικότητας', στο Δημητρίου Σωτήρης (επιμ) *Ανθρωπολογία των Φύλων*, Αθήνα: Σαββάλας

Γιαννακόπουλος Κ. (2019), «Φαντάσματα από το παρελθόν στο παρόν. Ανδρικές ομοερωτικές επιθυμίες και πολιτικές στη μεταπολεμική και σύγχρονη Ελλάδα», στο Δήμητρα Βασιλειάδου, Γιάννης Γιαννιτσιώτης, Ανδρονίκη Διαλέτη, Γιώργος Πλακωτός (επιμ.), *Ανδρισμοί. Αναπαραστάσεις, υποκείμενα και πρακτικές από τη μεσαιωνική μέχρι τη σύγχρονη περίοδο*, Gutenberg, Αθήνα, σ. 161.

Δίελα, Ε. (2022) . *Θηλυκότητες και αθλητισμός Ενδυματολογικές Επιλογές και Επιτελέσεις του Μπάσκετ*. ΕΑΠ, Πάτρα 2020.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). «Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση». Στο Γ. Ζαϊμάκης και Ν. Κοταρίδης (επιμ.). *Ποδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας*. Αθήνα: Πλέθρον, σσ. 27-58

Ζαϊμάκης Γ. (2020), Ζητήματα της μεθοδολογίας και έρευνας στις μελέτες των σπορ Διδακτικό υλικό Θεματικής Ενότητας ΑΣΚ 51 Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία, Ανθρωπολογία

Ίσαρη, Φ., & Πούρκος, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Ιωσιφίδης, Θ. (2003). *Εισαγωγή στην ανάλυση δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας. Σημειώσεις*. Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας

Ιωαννίδου, Α.(2021). Κράτος και ηγεμονία στην πολιτική σκέψη του Antonio Gramsci, *Archive*, 17(2), σσ. 104-117. [DOI:10.5281/zenodo.5559777](https://doi.org/10.5281/zenodo.5559777), [ARK:/13960/t6k19nq0r](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:5:1-63868-p0011-9)

Κακολύρης, Γ.(2020) «Το φύλο ως επιτέλεση», στο Ευστράτιος Παπάνης & Ανδρομάχη Μπούνα (επιμ.), *Διαστάσεις της αρρενωπότητας*, ήδυέπεια, Αθήνα, σσ. 124-140

Κανάκης, Κ. (2008.) Γλώσσα, αρσενικότητα και σεξουαλικότητα στο διαδίκτυο. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 28. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 159-170

Κεφαλά, Μ. (2011). «Ώφτου και βγαίνω!»: Αφηγήσεις για το coming out και γλωσσική επιτέλεση της σεξουαλικότητας.» Στο Κ. Κανάκης (επιμ.), *Γλώσσα και σεξουαλικότητα: Γλωσσολογικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σ.σ. 265-303

Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (2014). Σεξουαλικός προσανατολισμός και γλώσσα. In N. Lavidas, T. Alexiou & A. Sougari (Ed.), *Major Trends in Theoretical and Applied Linguistics 2* (pp. 53-68). Versita Ltd, 78 York Street, London W1H 1DP, Great Britain.: De Gruyter Open Poland. <https://doi.org/10.2478/9788376560885.p14>

Μακρυνιώτη Δ. (2004). «Εισαγωγή». Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.).*Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος; σσ. 11-73.

Μπακαλάκη, Α. (2010). Για το κοινωνικό φύλο στην ανθρωπολογία και την ελληνική εθνογραφία. στο Βενετία Καντσά, Βασιλική Μουτάφη, Ευθύμιος Παπαταξιάρχης (επιμ.), *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 51-87.

Σάλταρη, Ρ. (2020). Τα μουσικά παιχνίδια των παιδιών στην ελληνική σχολική αυλή:εθνογραφική έρευνα (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα.

Σάρρα, Α.(2021). Γυναίκες προπονήτριες ποδοσφαίρου στη Βορειοδυτική Πελοπόννησο. ΕΑΠ, Πάτρα 2021.

Τσίκος, Ν. (2021). Θηλυκότητες και ανδρισμοί στο γυναικείο μπάσκετ. ΕΑΠ, Πάτρα 2021.

Τσιώλης, Γ. (2016): «Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες» Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές*

Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη. Αθήνα: Πεδίο. σ.σ. 473-498.

Χουίζιγκα, Γ, (1996): “Φύση και σημασία του παιχνιδιού ως πολιτισμικού φαινομένου» στο Α. Κορωναίου (επιμ.) *Κοινωνιολογία του ελεύθερου χρόνου Μεταφράσεις κειμένων Κ.Καψαμπέλη, Γ. Σταυρακάκης* . Αθήνα:Νήσος. σ.σ. 144-147

Διαδικτυακή βιβλιογραφία

Ζούμη,Α (2022) *Αθλητισμός / Οι φωτεινές εξαιρέσεις στην ομοφοβία*. Διαθέσιμο στο https://www.avgi.gr/athlitika/396727_oι-foteines-exaireseis-stin-omofobia (Ανακτήθηκε 5 Ιουνίου 2022)

Το κουτί της Πανδώρας (2022) *Ο Καπουτζίδης μίλησε για όλα: Η απάντηση στο «κακιά αδερφή» και στο σχόλιο του Πορτοσάλτε* [online] Διαθέσιμο στο <https://www.koutipandoras.gr/article/o-kapoytzidis-milise-gia-ola-i-apantisi-sto-kakia-aderfi-kai-sto-sholio-toy-portosalte> (Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου 2022)

Darko, N. (2012). *Rugby union men: body concerns*. Undefined. Διαθέσιμο στο <https://www.semanticscholar.org/paper/Rugby-union-men%3A-body-concerns-Darko/18961cee0c8ebedffd50455e6a929f051eb14b8f>

Harvey, L.(2022) *Social Research Glossary*, Quality Research International, [online]. Διαθέσιμο στο <http://www.qualityresearchinternational.com/socialresearch/> (Ανακτήθηκε 5 Ιουνίου 2022)

The Politics of Sexuality and Sport. (n.d.). *The politics of sexuality and sport* [online] Διαθέσιμο στο <https://cris.brighton.ac.uk/ws/portalfiles/portal/457835/Jarvis+Politics+of+Sexuality+and+Sport+chapter+for+Kelly+et+al.+Routledge.pdf>

International Gay Rugby - *Objectives*. (n.d.). International Gay Rugby. [online]. Διαθέσιμο στο <https://igrugby.org/objectives/> (Ανακτήθηκε 5 Ιουνίου 2022)

Newsbeast (2019) *Ο αθλητισμός είναι πολιτισμός, δεν περιμένα τέτοια αποδοχή.*” [online] Διαθέσιμο στο <https://www.newsbeast.gr/sports/arthro/7490799/o-athlitismos-einai-politismos-den-perimena-tetoia-apodochi> (Ανακτήθηκε 4 Φεβρουαρίου 2022)

Prime Minister (n.d) *Εθνική στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ* [online]. Διαθέσιμο στο https://primeminister.gr/wpcontent/uploads/2021/06/ethniki_statigiki_gia_thn_isothta_ton_lo_atki.pdf

Colouryouth(2019) *Η ΛΟΑΤ κοινότητα και τα μέσα ενημέρωσης: οδηγός για επαγγελματίες ΜΜΕ* [online] Διαθέσιμο στο https://www.colouryouth.gr/wp-content/uploads/2019/06/%CE%97-%CE%9B%CE%9F%CE%91%CE%A4-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B1-%CE%9C%CE%9C%CE%95_%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%95%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82.pdf (Ανακτήθηκε 6 Μαρτίου 2022)

E-nomothesia(n.d) *Νόμος 4356/2015 - ΦΕΚ 181/Α/24-12-2015 (Κωδικοποιημένος)* [online] Διαθέσιμο στο <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4356-2015.html> (Ανακτήθηκε 6 Ιουνίου 2022)

E-nomothesia (n.d) *Νόμος 4491/2017 - ΦΕΚ 152/Α/13-10-2017 (Κωδικοποιημένος)* [online] Διαθέσιμο στο <https://www.e-nomothesia.gr/kat-nomothesia-genikou-endiapherontos/nomos-4491-2017-fek-152a-13-10-2017.html> (Ανακτήθηκε 6 Ιουνίου 2022)

Gregory, g.m.(2002) *Masculinity, Sexuality, and the Visual Culture of Glam Rock* [online] Διαθέσιμο στο <https://core.ac.uk/download/pdf/42137082.pdf> (Ανακτήθηκε 5 Αυγούστου 2022)

Ilga Europe (2015) *Annual Review* [online] Διαθέσιμο στο <https://www.ilga-europe.org/annualreview/2015> (Ανακτήθηκε 22 Μαρτίου 2022)

Steelers Documentary (2020) *Official Trailer - 'Steelers: the world's first gay rugby club'* [online] Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=OP8hG3FuVXg> (Ανακτήθηκε 22 Μαρτίου 2022)

